

VILEYN, Arthur
VILEYN, Raphaël
VINCK, Juliaan
VINCKE, Georges
VLAMYNCK, G.
VOLLEMAERE, A.
WILLAERT, Petrus
YDENS, Albert
ZOETE, Marcel
ZWERTVAGHER, Jacques
ZWERTVAGHER, Marcel

Kunstschilder Jacques Schyrgens: een verloren zoon?

door **Jean HUYS**

In de jaren na de tweede wereldoorlog maakte Jacques Schyrgens naam als opkomend talent in het artistieke milieu van Oostende. Hij leek zich een vaste stek te veroveren als kunstschilder. Maar plots werd het stil rond deze jonge kunstenaar: geen tentoonstellingen meer, geen recensies ... Schyrgens emigreerde naar Canada. Over wat daar van hem terecht kwam, viel niets meer te vernemen. Een verloren zoon?

Geboren te Elsene op 8 januari 1923 groeide Jacques Schyrgens op als oudste van vier kinderen in het kunstminnende gezin van Antoine Schyrgens¹ (°Luik 1890) en Simone-Marie Colsoule (°Luik 1895). Vader Antoine Schyrgens was architect van opleiding maar uitte zich vooral als kunstschilder. Vanaf de jaren 30 speelde hij een actieve rol in het Oostendse kunstleven. Hij schilderde en stelde meermaals zijn werk tentoon (vooral marines, portretten en straattaferelen, veelal in aquarel uitgevoerd). Samen met Alfons Blomme en Gustaaf Sorel blies hij in 1934 de verkommerde Oostendse Kunstacademie nieuw leven in, hij was leraar aquarel aan de herboren kunstacademie² en schreef jarenlang een kunstkroniek voor het weekblad 'Le Littoral'³. Hij was bevriend met de coryfeeën van de toenmalige kunstscène in Oostende: James Ensor, Alfons Blomme, Gustaaf Sorel, Alice Frey, Emiel Bulcke, Jan De Clerck ... In 1957 publiceerde hij zijn memoires 'Le monde inconnu des artistes'. Hij overleed in Oostende op 22 december 1981 en werd er zo goed als onopgemerkt begraven.⁴

Zijn zoon Jacques Schyrgens trad al jong in de voetsporen van zijn bewonderde vader.⁵ Hij volgde eerst een kunstopleiding aan de stedelijke kunstacademie van Oostende⁶ en ging zich later

¹ Hostyn Norbert, Vergeten Oostende kunstschilders - XLIV: Antoine Schyrgens, in De Plate 84/12, p. 20-207.

² NH (Norbert Hostyn), in Bonneure F. e.a., Lexicon van de Westvlaamse beeldende kunstenaars, deel 1 (Kortrijk 1992), p. 112

³ Brief dd. 25.06.2003 van J. Schyrgens aan J. Huys

⁴ Hostyn Norbert, Antoine Schyrgens 1890-1981, in De Plate, 82/3, p. 6

⁵ "ce grand artiste si généreux et enthousiaste des choses de la vie qui a eu une longue carrière comme artiste mais aussi comme critique d'art" (brief dd. 25.03.2003 van J. Schyrgens aan J. Huys)

⁶ In het gewone dagonderwijs aan het Onze-Lieve-Vrouwecollege had de Franstalige Schyrgens het aanvankelijk moeilijker. Uit een palmares van het schooljaar 1935-36 blijkt dat hij in het 6e leerjaar B weliswaar het hoogste cijfer kreeg voor gedrag, maar dat hij in totaal de 18^e plaats behaalde op 19 leerlingen, met als beste vak tekenen (4^e plaats) en lezen en voordragen Frans (9^e plaats). Minder goed ging het hem af in andere vakken als 'Vlaamsch' (18), zang (18) of 'lijfoefeningen' (15). Volgens het palmares van het schooljaar 1938-39 behaalde hij in de 6^e Latijnse klas een 2^e plaats voor Frans en een 3^e plaats voor tekenen. (Met dank aan Roger Timmermans die deze gegevens bezorgde).

bijscholen in het buitenland, eerst in de Studio Serge Mako in Parijs (studie anatomie), daarna in Rome waar hij 3 jaar lid was van de Associazione Artistica Internazionale, nog later met stages in Spanje, de Verenigde Staten en Mexico.¹ Reeds vroeg kwam hij met zijn werk naar buiten en oogste hij lof naar aanleiding van individuele en groepstentoonstellingen in binnen- en buitenland.

Individuele tentoonstellingen

1946 Brussel, Paleis voor Schone Kunsten—Cercle Belge de la Librairie

1946 Oostende, Galerie Océan

1948 Oostende, casino (in de schouwburg)

Groepstentoonstellingen:

1945-46 Oostende, Studio Gallery

1946 Auch (Fr.), Salon des Intellectuels

1949 Den Haag (Ned.), Panorama Mesdag

1951 Namen, Exposition d'Art et de Folklore

Vrij vlug al oogste hij gunstige kritieken. Kunstrecensent Henri Vandeputte verwoordde het als volgt in een overzichtsartikel over het kunstgebeuren in Oostende: "*Schyrgens-le-jeune qui a rapporté de France tant de joyeuses notations, fines, séduisantes, oeuvres aussi 'peintre' qu'un Flamand, aussi spirituelles qu'un Français*".² Naar aanleiding van de tentoonstelling in het kursaal van Oostende in 1948 gewaagde De Kustbode van "*een zeer aangenaam koloriet. Opvallend bij deze jonge kunstenaar is de originele keus van de onderwerpen. Een brokje dagelijks leven wordt met veel brio op papier gezet, van het eenvoudigste onderwerp weet hij een prachtige interpretatie vast te leggen*".³ Op deze tentoonstelling exposeerde hij 18 gouaches: fantasieën, Oostendse stadsgezichten, landschappen, impressies van zijn reizen naar Parijs, de Franse Riviera, de Pyreneeën. Criticus H. Vandeputte schreef daarover: "*Mais voici quelqu'un qui est lui-même. Jacques Schyrgens (...) c'est un autre tabac, de luxe ai-je envie de dire, du coupé bien fin pour les amateurs des originalités sincères (...) Le charme des tableaux de Jacques Schyrgens est dans leur tact, leur discrétion, leur aristocratique modestie. Ils ont tous la pointé, du perçant, mais la lame est encore à moitié dans le fourreau. L'artiste ne flamberge jamais. Il ne fait qu'indiquer ses petits trésors. Et c'est par cela même qu'ils sont précieux (...) Comme les poètes qu'étaient Léon Spilliaert ou Max Jacob, il crée dans sa tête son sujet, d'après le réel, qu'il ne copie jamais, qu'il transforme avant de le peindre et à qui il n'emprunte qu'une inspiration générale, un décor, quelques traits, un éclat rare de couleurs*".⁴ Dezelfde auteur besloot in een Brusselse krant: "*Certes, talent ne rime pas toujours à vingt ans. Mais ici, c'est le cas*".⁵

Emigratie

Begin de jaren vijftig kwam plots een einde aan al deze lovende perscommentaren: in 1952 emigreerde Jacques Schyrgens naar Canada. Wat heeft de veelbelovende jonge kunstenaar ertoe gebracht naar de overzijde van de Atlantische Oceaan uit te wijken? Volgens een verklaring uit 1957 was hij "*un peu déprimé par le climat européen et désirant connaître une ambiance pure et l'enthousiasme d'un jeune pays*".⁶

In zijn nieuwe vaderland bleek Jacques Schyrgens al vlug ingeburgerd en gewaardeerd. Vanaf 1955 volgden de tentoonstellingen elkaar op.

¹ Gagnon Claire, Jacques Schyrgens (beknopt biografisch manuscript uit 1957 – een schoolwerk van een leerling van Schyrgens - mij bezorgd door J. Schyrgens)

² Vandeputte Henri, La peinture à Ostende, in Journal de Bruges, 18.05.1947

³ E.F., Tentoonstelling Jacques Schyrgens, in De Kustbode, 10.12.1948

⁴ Vandeputte H., Beaux-Arts à Ostende. Jacques Schyrgens, in Journal de Bruges, 12.1948

⁵ id., Jacques Schyrgens expose à Ostende, in Le Phare, 03.12.1948

⁶ Gagnon Claire, op. cit.

Individuele tentoonstellingen:

- 1955 Montreal, Antoine's Art Gallery
- 1958 Québec, Palais Montcalm
- 1959 Montreal, Queen Elisabeth Hotel
- 1972 Grimsby, Public Library
- 1972 Kenora, Fellowship Center
- 1975 Kenora, Second Street Gallery
- 1975 Grimsby, New Gallery
- 1995 Grimsby, Public Art Gallery

Groepstentoonstellingen:

- 1958 Montreal, Summer Exhibition Dominion Square, Winnipeg Art Gallery
- 1960 Winnipeg, 6th Winnipeg Show
- 1967-68 Montreal, Belgisch Paviljoen Wereldtentoonstelling
- 1972 Toronto, Canadian National Exhibition
- 1973 Toronto, Aviva 21th Art Show

Tijdens zijn beginjaren in Canada was het werk van Schyrgens een voortzetting van zijn vroegere oeuvre. "*Boldly handled watercolors by J. Schyrgens, of Quebec, make an attractive exhibition (...) Schyrgens, who employs watercolor in a broad fluid manner, has used it effectively in his group of works which include both Continental and Canadian subjects. Composition is generally effective and the color refreshingly clean. In some of his Quebec items he favors shipping, two crisp, direct examples being paintings of Louise Basin, one of them introducing grain elevators, a cargo ship and a man seated on a bollard at the edge of a wharf.*"¹

Maar vrij vlug al viel een stijlwijziging op. In 1957 werd hij beschreven als "*un peintre surréaliste et de métier sûr*" van wie de werken "*sont loin d'être banales (...) interprétée(s) d'une manière peut-être déprimante, mais chargée quand même d'une poésie secrète et toujours profondément sentie*". Als reden voor zijn zwartgalligheid vermeldde de auteur: "*Les misères de la guerre ont laissé une empointe marquée chez Jacques Schyrgens. Les bombardements, les incendies allumés par les bombes l'ont fortement impressionné. Ses croquis faits au front sont saisissants et tristes. Il faut se contenter de regarder avec une certaine frayeur toutes les répercussions qu'elles ont créées chez un peintre qui en a fait des tableaux quelquefois macabres.*"²

In zijn later oeuvre bleek de veelzijdigheid van Jacques Schyrgens. De hoofdmoot betrof figuratief werk, veelal uitgevoerd in aquarel, met diverse onderwerpen (figuren, landschappen en stadsgezichten), maar hij leverde ook experimenteel werk af en lino- en houtsneden voor boekillustraties.³ In Kenora installeerde een "*atelier d'impression d'art, sériographie etc. qui était fréquenté par nombre d'artistes de la région*".⁴

Zoals eerder tijdens zijn Belgische periode viel ook in Canada zijn persoonlijke toets op. In 1958 luidde het: "*En voici un qui ne craint pas d'être personnel.*"⁵ Vijftien jaar later, naar aanleiding van een tentoonstelling in Kenora, schreef een recensent: "*These water colors emphasize that the beauty of the painting does not lie in the beauty of the subject matter. Showing subjects in an unexpected way with grace and charm as the artist does, obviously gave much pleasure to the viewers.*"⁶

De waardering die Jacques Schyrgens genoot, bleek uit enkele vererende opdrachten die hij ontving. Op de Wereldtentoonstelling van Montreal in 1967-68 hingen zes aquarellen van hem in

¹ NN, Spirited Watercolors At Antoine's Gallery, in The Gazette of Montreal, 07.00.1955

² Gagnon Claire, op. cit.

³ In 1977 leverde hij de lino'sneden voor een bibliofiele uitgave (in zeer beperkte oplage – 67 exemplaren) van A Chapter by Henry D. Thoreau From His Book Walden a Life in the Woods in Which He Tells of the Time He Spent in His Ban-Field, uitgegeven door Poole Hall Press.

⁴ Brief dd. 25.06.2003 va, J. Schyrgens aan J. Huys

⁵ Gladu Paul, L'intéressante expo qu 'Square des Arts', in Le Petit Journal (Montreal), 27.07.1958

⁶ NN, Water Colors Reveal Beauty Of Area, in Kenora Daily, 05.12.1972

het Belgisch paviljoen. (blijkbaar scheen hij zijn oude heimat nog niet helemaal vergeten te zijn.) In 1972 werkte hij, samen met 20 andere “*well-known Canadian artists*”¹ mee aan een groots kunstproject van de Ontario Arts Council (Artario 72). Bedoeling van dit initiatief was een zo ruim mogelijk publiek te laten kennismaken met moderne kunst. ‘Low-cost art multiples’ met een grote oplage (meer dan 1.000 exemplaren) werden tentoongesteld in scholen, bibliotheken, ziekenhuizen, gemeenschapscentra, zelfs gevangenissen, niet alleen in heel Ontario, maar ook daarbuiten (elders in Canada, Zweden, Groot-Brittannië en Frankrijk). Na afloop bleken meer dan 13.000 van de tentoongestelde werken verdeeld onder het publiek, vooral in Canada maar ook enkele honderden in het buitenland.² Jacques Schyrgens presenteerde op dit initiatief 4 zeefdrukken op styrofoam getiteld ‘Black & White Compositions’.³ Eveneens in 1972 wordt hij op uitnodiging van de Kenora Artist Association, in samenwerking met de Ontario Council of the Arts uitgenodigd als eerste ‘residential artist’.⁴ Dit eerste experiment van drie maand kende zoveel succes dat de Kenora Board of Education hem de volgende lente opnieuw uitnodigde. In 1975 werd hij als “*one of Canada’s top water color artists*”⁵ opnieuw naar Kenora uitgenodigd als docent in de Summer School of the Arts van de Lakehead University.

Inmiddels 81 jaar oud tekent en schildert Jacques Schyrgens nog altijd.⁶ Werk van hem bevindt zich in meerdere publieke verzamelingen (diverse Belgische musea, Laval University Quebec) en tal van private collecties in België, Nederland, Groot-Brittannië, Italië, de Verenigde Staten, Mexico en Canada.

Hier in België mag Jacques Schyrgens dan wat vergeten zijn, in Canada blijkt hij een gewaardeerd kunstenaar. In de diverse biografieën van hem die in Canada verschenen, wordt steeds vermeld dat hij zijn opleiding genoot aan de stedelijke Kunstacademie van Oostende. Eerder dan een verloren zoon, zou hij beter beschouwd moeten worden als een waardig ambassadeur van Oostende.⁷

¹ voorstellingsbrochure van Artario 72

² NACC News, januari 1973

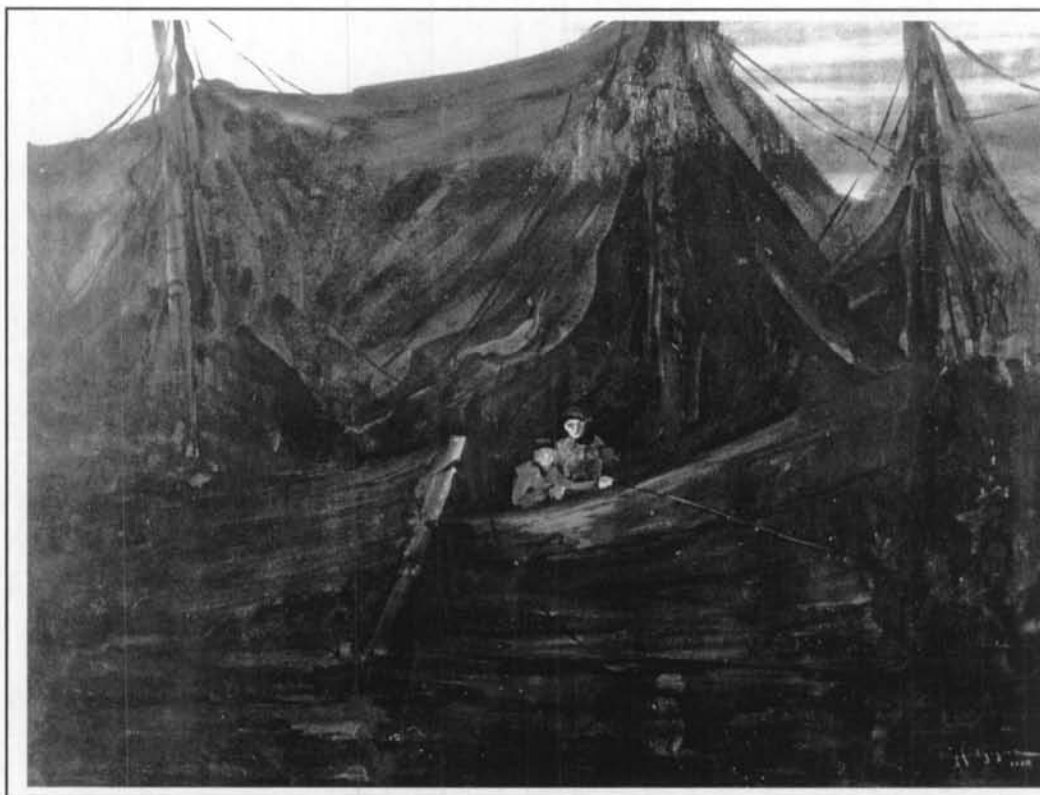
³ “*a mind expanding experience. It is a truly creative gesture of genius*” aldus NACC News, januari 1973

⁴ Kenora Daily, 04.12.1972

⁵ The Independent, april 1975

⁶ Brief dd. 24.03.2003 van J. Schyrgens aan J. Huys

⁷ Met dank aan mw. Sylvie Roy, documentaliste, Bibliothèque et archives, Musée des beaux-arts du Canada, Ottawa en mw. Kenlyn Collins, librarian, The Winnipeg Art Gallery Library, Winnipeg voor de informatie die zij mij bezorgden.

M.S.K.Oostende get. r.o.Jacques Schrygens ged.
R.o. 1948

Privé bezit Bredene get. r.o. Jacques Schrygens ged. r.o. 1946
Aquarel op papier